

Acta Beregsasiensis

2010/2

Acta Beregsasiensis

A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola
tudományos évkönyve

Науковий вісник
Закарпатського угорського інституту ім. Ф. Ракоці ІІ

A Scholarly Annual
of Ferenc Rákóczi II. Transcarpathian Hungarian Institute

2010
IX. évfolyam, 2. kötet
Том ІХ, № 2
Volume IX, № 2

УДК 001(477.87)
ББК 72.4(4УКР-43АК)
А-19

Az Acta Beregsasiensis a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola tudományos kiadványa. Jelen kötet a 2010-es év első felének magyar, ukrán, angol és német nyelvű tanulmányait foglalja magába. Az intézmény tanárai, hallgatói, valamint külföldi tudósok munkáit publikáló kötet a nyelv- és irodalomtudomány, a történelem, pedagógia, biológia, gazdaság és más tudományágak különböző területeit öleli fel.

www.kmf.uz.ua/hun114/index.php/kiadvanyaink/110-a-ii-rakocz-ferenc-karpataljai-magyar-fiskola-tudomanyos-evkoenyve

SZERKESZTÉS: *Kohut Attila, Penckófer János*

KORREKTÚRA: *G. Varcaba Ildikó*

TÖRDELÉS: *Garanyi Béla*

BORÍTÓ: *K&P*

A KIADÁSÉRT FELEL: *dr. Orosz Ildikó, dr. Soós Kálmán*

A KÖTET TANULMÁNYAIBAN ELŐFORDULÓ ÁLLÍTÁSOKÉRT MINDEN ESETBEN A SZERZŐ FELEL.

A kiadvány megjelenését a

támogatta

ISBN: 978-966-2595-01-7

© A szerzők, 2010

Készült: PoliPrint Kft., Ungvár, Turgenyev u. 2. Felelős vezető: Kovács Dezső

Tartalom

Történelem- és társadalomtudomány

BOCSKOR ANDREA: A Rzeczpospolita és korának képe az ukrainai történelemtankönyvekben	9
KOSZTYÓ GYULA: Kárpátaljai régészeti kutatások 1945–1991 között a kárpátaljai magyar sajtóban	29
VÁRADI NATÁLIA: 1956-os deportálások a Szovjetunióba (a KGB dokumentumai alapján)	39
BARÁTH JULIANNA: Thököly-iratok a Kárpátaljai Állami Levéltárban	57
BRAUN LÁSZLÓ: Kálvin János társadalmi és politikai nézetei	63
MAROSI ISTVÁN: Firczák Gyula (1836–1912) munkácsi püspök élete és munkásságának súlypontjai	75

Nyelv- és irodalomtudomány

GAZDAG VILMOS: A magyar nyelvjárásokra gyakorolt szláv hatások vizsgálata (Tudománytörténeti vázlat)	91
MIZSER LAJOS: Kis- és Nagybégány családnevei	99
SEBESTYÉN ZSOLT: Elpusztult falvak névmagyarázatai a történelmi Bereg megyéből ...	107
VÍGHNÉ SZABÓ MELINDA: Lexikalisch-semantische Untersuchung des Baltendeutschen mit dem Standarddeutschen	115
BRENZOVICS MARIANNA: Az erő tárgya és alkalmazója. Heidegger Antigoné-értelmezése	129

Oktatás, képzés, iskola

BOROS LÁSZLÓ: Állami és magángyűjtemények Kárpátalja területén 1877 és 1918 között	133
SZAMBOROVSKYKNÉ NAGY IBOLYA: Az iskolairányítás szakmai átalakítására tett próbálkozás a Szovjetunióban (1982–91)	139
ILONA HUSZTI–MÁRTA FÁBIÁN–ERZSÉBET BÁRÁNY: Fifth graders' receptive skills in English and Ukrainian	153

LECHNER ILONA: Spielerische Arbeitsformen im Fremdsprachunterricht Schlussfolgerungen einer empirischen Untersuchung	163
---	-----

Gazdaság, biológia

ТОВТ ЙОЖЕФ: Регіоналізм, як філософія входження в Європейський Союз через розбудову місцевого господарства та території.	175
DR. SZPÁSSZKY GÁBOR: A beruházások fejlődése Kárpátalja népgazdaságában	181
HADNAGY ISTVÁN: A megújuló energiaforrások felhasználásának lehetőségei és jelenlegi helyzetük Kárpátalján	187
MELYNCSOK ADRIENN: A vállalatok társadalmi felelősségvállalásának (Corporate social responsibility) bemutatása és helye a mai gazdasági életben	195
PINTÉR ÁKOS: Az európai poszt szocialista országok légi személyközlekedésének jellemzői, közelmúltbeli változásai	205
GÉCSE MÁTYÁS: Alanyhasználat Ugocsa és Bereg megyék kajszi természetében	223
GORONDI TAMÁS–ILLÁR LÉNÁRD: A Borsa-folyó puhatestű faunájának vizsgálata a benei szakaszon	229

Könyvekről

SÉRA MAGDOLNA: Tannyelvválasztás a kisebbségi régiókban. Tájékoztató füzet szülőknek és pedagógusoknak	239
MOLNÁR ANITA: Az Üveghegyen innen. Anyanyelvváltozatok, identitás és magyar anyanyelvi nevelés	241
<i>Eseménynaptár</i>	244

Thököly-iratok a Kárpátaljai Állami Levéltárban

Rezümé A Kárpátaljai Állami Levéltárban található korai kuruc mozgalomra vonatkozó levéltári dokumentumok közül a jelen tanulmányban az Ung vármegyére vonatkozók kerülnek feldolgozásra. Ezen forrásokból – melyek elsősorban gazdasági és katonai jellegűek – próbálom meg rekonstruálni a vármegye szerepvállalását a Thököly-felkelésben. Ung vármegye azon vármegyék közé tartozott, amelyek a felkelés kirobbanásakor elsők között csatlakoztak a felkelőkhöz. Az 1678. szeptember–novemberi győzedelmes felvidéki hadjáratot követő fegyverszünet idején már kuruc katonák vonultak be a vármegye területére. A vármegyének szállást, élelmet és takarmányt kellett biztosítania a hozzájuk beosztott hadak számára, emellett közmunkákra is be voltak osztva, sőt a vármegyének hadkiállítási kötelezettsége is volt. A megyék hadkontingense a nemesek személyes felkeléséből és a porták után kiállított katonaságból tevődött össze. Az Ung vármegye által kiállított had Semsey Pál ezredéhez tartozott. A legnagyobb problémát a megyének mégis a szekeradási kötelezettség jelentette. A vármegye népessége az ungvári vár részére is tartozott bizonyos szolgáltatásokkal. Elsősorban pénzösszegegel a vár őrségének asztaltartásáért és őrzéséért, másrészt a várostromok során szerzett károk kijavításánál segédkezett. Az iratok tanúsága alapján elmondható, hogy a vármegye aktívan kivette részét a felkelésből. Azon kevés vármegyék közé tartozott, amelyek a felkelés kirobbanásakor elsőként csatlakoztak a felkeléshez és a legutolsók közt tettek le a fegyvert.

Резюме У даній роботі досліджуються ті документи Державного архіву Закарпатської області про ранній етап руху куруців, які пов'язані з Ужанським комітатом. З даних джерел, які носять в основному економічний та воєнний характер, робиться спроба висвітлити роль комітату в повстанні Е. Текелі. Ужанський комітат відносився до тих комітатів, які під час вибуху повстання першими приєдналися до повстанського руху. У вересні-листопаді 1678 року похід на Наріч'я (Фелвідек) закінчилося перемогою, а після перемир'я на територію комітату вже вступили воїни-куруци. Комітату потрібно було забезпечити армію житлом, їжею та кормом для тварин. Крім цього, армія виконувала громадську роботу, а комітат зобов'язувався виховувати нових солдатів. Військові формування комітатів складалася з повсталих дворян та з солдатів від дворів. Загони з Ужанського комітату служили в полку Пала Шемшея. Найбільшою проблемою комітату було зобов'язання надавати вози. Населення комітату було зобов'язане надавати деякі послуги для Ужгородського замку, наприклад, фінансувати охорону, а також допомагати у відновленні споруд та стін після нападів на замок. Вивчені письмові джерела дозволяють зробити висновок, що населення комітату брало активну участь у повстанні. Комітат першим приєднався до повстання і був одним з останніх, хто склав зброю.

A Kárpátaljai Állami Levéltárban található korai kuruc mozgalomra vonatkozó levéltári dokumentumok döntő többségben a beregi, ugocsa és ungi főispáni hivatalból maradtak ránk. Ezt az adattárat egészíti ki a munkácsi görög katolikus püspökség és a máramarosi öt koronaváros levéltára, amelyek ugyan kisebb mennyiségben, de szintén tartalmazzak iratokat Thököly korából. Jelen tanulmányban az Ung vármegyére vonatkozó levéltári dokumentumokat szeretném bemutatni, s ezek alapján megpróbálni jellemezni a vármegye részvételét a felkelésben.

Az Ung vármegyei főispáni iratok 1443-tól 1919-ig követik nyomon a vármegye történelmét. Ezen iratok között a Thököly-felkelésre vonatkozó dokumentumok száma meghaladja az 50-et. Az iratok döntőrészt magyar nyelven íródtak, de találhatunk köztük több latin, sőt német nyelvűt is. A levelek közül kb. 30-at maga Thököly Imre írt a vármegyéhez, de található Sárfalvy György (3dr), Sárosy Sebestyén (3dr), Szenczi István és Dobay Gábor aláírásával ellátott irat is. Thököly és alvezéreinek levelei mellett az iratok egy másik csoportját a vármegye lakosságának beadványai, panaszai alkotják. Ezen iratok az alispánnak és más vármegyei tisztviselőnek lettek címezve és leginkább a vármegye területén tapasztalt kihágásokról, törvénytelenésegekről számolnak be. Tartalmilag az iratok gazdasági és katonai jellegűek.

Ung vármegye azon vármegyék közé tartozott, amelyek a felkelés kirobbanásakor elsők között csatlakoztak a felkelőkhöz. Az 1678. szeptember–novemberi győzedelmes felvidéki hadjáratot követő fegyverszünet idején már kuruc katonák vonultak be a vármegye területére téli szállásra.¹ A vármegyéknek szállást, élelmet² és takarmányt kellett

* II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, történelemtanár; Debreceni Egyetem, PhD-hallgató.

¹ Niklay Péter, 1940, 33.

² KÁL (Kárpátaljai Állami Levéltár), Fond 4 (Ung megye főispánja), op. 2, jegy. hran. 1075, l. 1

biztosítaniuk a hozzájuk beosztott kuruc hadaknak.³ A kuruc hadak beszállásolási módjára utal Thököly 1680. november 22-én Ung vármegyének írt levele, amelyben arra kérte a vármegye vezetőségét, hogy „...böcsületes rendben lévő Attyok fiait külgye előmben kik is mind az quartélyban való beszállításban s mind pedig egyéb szükségéshes dolgokban currentáló [folyó ügy] alapításinkban assistentiánk [segédünk] legyenek. Akarván azért én is ez ideji való érkezésemet s K(e)g(yelme)tek Vármegyéjéhez való közelítésemert értés(ük)re adnom, kérvén a mellett, hogy ha Isten hamarab követh Attyok fiait külgye előmben, hogy annyival is job módgyával s rendeseb dispositióval [intézkedéssel] lehessen k(e)g(elme)tek vármegyé(jére) által való menetelünk, mellyel is közönségessen magoknak fog K(e)g(elme)tek használni. Másképpen pedig már is az s(z)egénységhe falujoknak pusztán való hagyása, s az erdőkre való futamodása nekünk is nem kicsiny alkalmatlanságunkra, magoknak pedig károkkal lehetett; Kire nézve szükségéshes hogy K(e)g(elme)tek publicáltassa senki házát pusztán ne hadgya; azomban azt is, hogy compleime [együttessen] a Nemes Vármegye tisztei jöjjenek előmben, hogy edgyütt beszélgetve tehesünk jó és alkalmatos dispositiót K(e)g(elme)tek megmaradására.”⁴ Ung vármegye 1680 november 26-án Mokcsay János és Nagy Mihály ungi nemeseket küldte Thökölyhöz a beszállásolás megbeszélésére.⁵ A későbbiekben a katonák beszállásolása ügyében Thököly többször Ubriási Pál, Hanvay Péter és Dobay Gábor követeket küldte a vármegyébe.⁶

A felkeléshez való gazdasági hozzájárulás közül a vármegyéknek az egyik legnagyobb problémát a szekéradási kötelezettség jelentette. Thököly 1682. június 16-i levele szerint Ung vármegyére „Bizonyos szükségre nézve kelletvén 100 szekeret marhástul K(e)g(elme)tek Vármegyéjére limitálnom. Annak kézhez vételére Nemzetes Vitézleő Dobay Gábor és Petróczy Pál Urakat rendeltem, hogy annál is inkább olly modalitással lehessen öszve szörzése, a mi a szegénységnek nagyobb könnyebbségére lehetne, meg hagyván, hogy az iránt egyet ércsenek az Nemes Vármegye tiszteivel. Akarván azért requirálnom [megkeresnem] K(e)g(elme)tek ezt elmulthatatlan s haladékat nem szenyvedő dolognak ismervén azon szekereket minden tovább való vontatás nélkül in tempore [idejében] úgy praestállják [adják meg], (hogy) fogyatkozás az iránt ne legyen. Egyébíránt bizonyos lehet benne K(e)g(elme)tek az hadak K(e)g(elme)tek nagyobb kárával potentia mediante mindent el követnek, kire maga adatot K(e)g(elme)tek.”⁷

A vármegye lakossága különböző közmunkákra is be volt osztva. A kassai Citadella demolíciójával [lebontásával] Szepes, Sáros, Zemplén, Ung és Torna vármegyék voltak megbízva.⁸ Thököly ezen munka elvégzésére kezdetben munkásokat kért a vármegyéktől, de 1683. május 12-én írt levelében már arra kérte Ung vármegyét, hogy a kért embereket cserélje fel készpénzzel és azt minél hamarább szolgáltatassa be a Szepesi Kamarának: „Nem kétlyük articulariter való országunk constitutiót [rendelkezéseit] K(e)g(yelme)tek is tudja az Haza közönséges szükségét és meg maradását nézendő dolgokban az gratuitus labor praestálása [megadása], succursusa [segítsége] iránt. Ehez járulván az is, hogy Kassa városá(nak) securitására nézve akarván in valamely emlékezetes aedificiumot [építést] erigáltatnunk [létesítetnünk] K(e)g(yelme)teknek annak okáért fejedelmi Authoritás(om) szerént kegyelmessen parancsolly(om) az minemű gratuitus labort az Citadella demoli(tí)álására in natura kívántunk vala K(e)g(yelme)tektől már aszt ne in natura, hanem kész pénzával minden továbbra való haladék nélkül praestálni, és az Szepesi Kamara perceptora [pénztárosa] kezében administrálni [beszolgáltatni] el ne mulassa K(e)g(elme)tek. Egyébíránt in casu non administrationis ha valamely ízetlen mediumok által a Vármegye kárával exigáltattjuk [hajtjuk be] magának imputállya [tulajdonítsa] K(e)g(yelme)tek.”⁹

³ Maksay Ferenc, 1983, 33.

⁴ KÁL, Fond 4, op.11, jegy. hran.51, l. 1.

⁵ KÁL, Fond 4, op.11, jegy. hran. 51, l. 3.

⁶ KÁL, Fond 4, op.2, jegy. hran. 1074, l. 3, 9, 11.

⁷ KÁL, Fond 4, op. 2, jegy. hran 1107, l. 3.

⁸ MOL(Magyar Országos Levéltár), G2 (Thököly Imre iratai), 49 600 tekeresszám, fol 397.

⁹ KÁL, Fond 4, op. 2, jegy. hran. 1103, l. 3.

A hadak elszállásolásán és eltartásán kívül a megyének hadkiállítási kötelezettsége is volt. A megyék hadkontingense a nemesek személyes felkeléséből és a porták után kiállított katonaságból tevődött össze.¹⁰ Ung vármegye által kiállított had Semsey Pál ezredéhez tartozott. Thököly minden évben elrendelte a hadsereg mustráját, amelyről időben értesítette az érintetteket: „*Akarván ez pátens levelünk által gyalog renden lévő hadainknak s azoknak Fő és Vice hadnagyainak, kik tudni illik mostanában mi dispositionkból Nemzetes Vitézleő Semsey Pál Uram keze alatt vadnak tudtokra és értésükre adnunk, hogy mivel az üdőnek ki nyilásásával táborban való szállásunknak ideje naponként fogh közelgetni, addig is pedig szükséges lévén hadainkat is rendben venünk, készen tartanunk, ehez képest, ezt következő április havának 29dik napját presig(n)ál(y)uk generalis must-rára, s akkor Szerencs táján lovas és gyalog renden lévő minden hadainkat, aholot Isten engedelméből magunk is személyünk szerint jelen akarunk lenni, meg mustráltatjuk...*” Thököly ezen pátensében azt is kiemelte, hogy a megírt mustrára mindenki köteles megjelenni megfelelő felszereléssel, mert aki távol marad, azt mások példájára keményen meg fogják büntetni. Sőt „...*említett hadainknak parancsollyuk azt is serio addig is ki ki maga alatt valót mustrállya meg, készédgesse rendessen a generális mustrára és az kik távol volnának is, azokat is híja és gyűjtse seregre, hogy akkor hátramaradás és fogyatkozás ne legyen a dologban, s azért neheztelésünket seött büntetésünket is említett hadnagyaink el kerülhessék...*”¹¹ A mustra több napig tartott, ezért mindenkinek meg lett parancsolva, hogy megfelelő mennyiségű ételmet kell magukkal vinniük.

Egy 1682-ből származó Ung megyei kimutatás kerületenként tartalmazza a vármegye által kiállított gyalogság és lovasság számát. A kimutatás külön részletezi a nemesség és a megye falvainak katonakiállítását, valamint a vármegye főispánjának, Gróf Homonnai Zsigmond jószágaira kivetett gyalogság és lovasság számát. A kimutatás szerint a vármegye négy kerületre oszlott: Egrý Boldizsár, Mokcsay Ferenc, Pataky Ferenc és Gróf Homonnai Zsigmond kerületére. Egrý Boldizsár kerületéből a vármegye 38 lovast és 45 gyalogot állított ki. A legtöbb gyalogost Nagy Kapos állította ki (10-et), míg a legtöbb lovast Ruzska István nemes (12-öt). Mokcsay Ferenc kerülete 35 lovast és 55 gyalogot állított ki. Pataky Ferenc kerülete pedig 14 lovast és 99 gyalogot. Gróf Homonnai Zsigmond birtokain pedig 44 gyalog és 63 lovas lett kiállítva. A legtöbb gyalogot (4-et) és lovast (6-ot) Palaticz Gábor nemes állította ki a kerületből, akinek kötelékébe tartozott adni a vármegye az általa kiállított hadat.¹²

Találunk utalásokat a levéltári dokumentumok között a kurucok tábori életére vonatkozóan is. Az 1682. augusztus 17-én kelt tábori szabályzat 15 pontba szedve foglalja össze a tábori élet legelemibb szabályait, meghatározva, hogy miért milyen büntetés jár. A tábori szabályzatból megtudhatjuk, hogy a különböző katonai tisztségek kiknek voltak alárendelve, s kiknek mi volt a feladatuk. Meghatározza, hogy melyek voltak azok a cselekedetek a táboron belül, amelyek büntetést vontak maguk után. A szabályzatból kitűnik, hogy a legszigorúbban a káromkodást és a lopást büntették: „*13) Senki Isten ellen káromkodásokkal, szitkokkal, átkokkal, lelkivel, annál inkább ördögatta lelküvel, teremtivel ne szittkozódgyék, aki ez ellen cselekszik az szolgarend elsöben hármot csapjanak rajta, másodszor 12-t, harmadszor nyelve vonattasék ki. A nemes rend pedig elsöben fl. 12, másodszor fl. 50, harmadszor fl. 100 fizessen és ha többször követi el, hasonlóképpen az nyelve vonatassék ki. 14) Mivel gyakorta lopások is esnek, azért az ki lopásban reneáltatik, akár nemes ember legyen, akár nemtelen az első lopásért eötvén pálczával, másszorért akasztással büntetessék, vagy ha a vármegyében valakinek valamilye el vész (és) megkérdezte-tik, valaki is le tagadgya, azután nála találtatik, hasonló büntetésbe esik.*”¹³

¹⁰ Nagy László, 1983, 43

¹¹ KÁL, Fond 4, op. 2, jegy. hran 1102, l. 1

¹² KÁL, Fond 4, op. 2, jegy. hran. 1105, l. 1–3.

¹³ KÁL, Fond 4, op. 2, jegy. hran. 1106.

A kuruc katonák között nagyarányú volt a szökések száma. Thököly 1683-ban sajnálatosan említi a vármegyének, hogy a szökések száma egyre csak növekszik. Ennek oka elsősorban, hogy sokan engedély nélkül hagyják el a táborot vagy betegségük miatt hazabocsátották őket, gyógyulásuk után nem térnek vissza a táborba, valamint nagyobb hadjáratok után a katonák a nyert prédával hazaoszlanak. Thököly ezen ügy megoldása miatt a következő kéréssel fordult a vármegyéhez: „...Kegyelmeteket azért kegyelmesen intimályuk azokké a Nemes Vármegyének, akikre való vigyázást Kegyelmetekre bíztuk minevünkkel serio commitállya kegyelmessen, hogy processussonkint továbbra való halogatás nélkül inquiráltassanak [kérdézzék ki] és vi(z)sgályák meg kinek van passussa tőlünk, s kinek nincs, és ha olyaténoknak megh engedett idejek már ki tölt, vagyis felgyógyultak, azok is akik betegségre nézve bocsátottak el és táborunkra jönni nem akarnak, minthogy eddigh cancelláriánkrul extrahált passus leveleinket anniháltuk, máskint is az ollyaténokat, de legh kíváltképpen akik passus nélkül lézengenek azok feöldet és szegénységet károsítják, kemény indignatióknk alatt a föld népével fogatassák meg és továb való dispositiókigh tartassák fogságban...”¹⁴

A vármegye népessége az ungvári vár részére is tartozott bizonyos szolgáltatásokkal. Az ungvári várat a felkelőknek először 1679-ben sikerült elfoglalniuk. Ezt követően a vármegye népessége pénzüsszeggel tartozott a vár őrségének asztaltartásért és őrzésért. Egy 1681. június 6-án kelt irat szerint a vármegye nem mindig teljesítette maradéktalanul ezen kötelezettségét. Az iratból kiderül, hogy Boros András és Horváth György Ung megyei nemesek voltak megbízva, hogy a megyében a szekerek dolgát vizsgálják. Ők jelentették, hogy Antalfy Tamás, az ungvári vár őrségének parancsnoka megtartóztatta a vármegye szekereit, arra hivatkozva, hogy a vármegye nem tett eleget a várral szembeni kötelezettségének, ezért „...edgyebet nem cselekedhetvén folyamottunk Tek. Nemzetes Semsey Páál Uramhoz, eő Kegyelme lett kezes érettünk a Nemes Vármegye tekintetere, amint eő kegyelme computálta [kiszámította] előttünk azon adósságot: száztizenkét magyar forintokért és tizen hat pénzékért, ides Ft 112 és 16. Ez az asztaltartozásért, azon kívül az eőrzésért száz magyar forintot, idest ft. 100 praetendált eő kegyelme, mely summa pénzeket az unghvári városában lakozó nemességh, városbéli és minden féle akor oda szorult emberek tartoznak megh fizetni és a Nemes Vármegyének megh küldeni, hogy ha pedig eljőne Sarlós Boldogh Asszony napja, mely essik in anno praesenti megh nem küldenék Antalfy Tamás Uramnak, amaz Semsey Pál Uram rajtunk és jószágunkbúl, vagy penigh Unghvár várossában be szorult vagy lakozó embereken, akiken ki teczik minden törvényes utakon módokon amint legh könyében hozá juthat megh vihesse és megh vétethesse, s magoknak eő kegyelmeknek megfizethessenek...”¹⁵

1684 elején rövid időre a vár ismét a császáriak kezére került. 1684 júniusában azonban Thököly kurucai erős ostrommal visszaszerezték azt. Az ostrom nagy károkat okozott a vár védelmi rendszerében, ezért Thököly az ostrom után azonnal hozzálátott a vár kijavításához. 1684. október 13-ai levelében említi, hogy „Akarván Unghvár váranak conservatiójáruł tempestive provideálnunk, küldöttük beléje böcsületes Feő renden lévő megh hitt hívünket Tekintetes Nemzetes Galambos Ferencz Urat, eő kegyelmének concedálván egészen említett várunknak omni casu leendő difensióját és hűségünkben való meghíartassát: milly helyes vontatott állapottyához képpes fordificatio [erődítés] és egyéb szükséghes requisitumok [felszerelések] nélkül szükölködöm, töttünk aziránt némelly dispositiókat, mellyeket nem kétlyük megh nevezett Galambos Ferencz Uram declarálni fogh kegyelmeleknek...”¹⁶

A vármegye lakosainak beadványai többségben a vármegye alispánjának, Csicséri Orosz Jánosnak vannak fogalmazva és a lakosok különféle panaszai fogalmazódnak meg bennük a vármegyében lévő tisztekkel szemben. Egyik ilyen panasz például, hogy

¹⁴ KÁL, Fond 4, op. 2, jegy. hran. 1146, l. 3.

¹⁵ KÁL, Fond 4, op. 2, jegy. hran. 1076, l. 4.

¹⁶ KÁL, Fond 4, op. 11, jegy. hran. 56.

Kempléri úr jobbágyát sérelem érte, mert meggyanúsították, hogy tartozik a vármegyének, ezért elhajtottak 9 marháját. Az ügy bíróságra került, ahol kiderült, hogy alaptalan volt a vádaskodás ellene, ezért elrendelték, hogy mihamarabb szolgáltatassák vissza a marhákat.¹⁷ Több helyen a tolvajok és lézengők ellen panaszkodnak a lakosok.¹⁸

Végezetül legalább egy tucat levél található, amelyekben Thököly egyrészt visszajelzést adott, hogy a vármegye követői megtették szolgálatukat és dolgavégeztével küldi őket vissza, másrészt pedig azon ajánlások, amelyekkel minden vármegyében jövő tisztet ellátott, hogy a vármegye hitelt adjon szavuknak.

Az iratok tanúsága alapján elmondható, hogy Ung vármegye aktívan kivette részét a felkelésből mind gazdasági, mind katonai alapon. Azon kevés vármegyék közé tartozott, amelyek a felkelés kirobbanásakor elsőként csatlakoztak a felkeléshez és legutolsók közt tették le a fegyvert.

IRODALOM

- KÁL (Kárpátaljai Állami Levéltár), Fond 4 (Ung vármegye főispánjának iratai), op. 2, jegy. hran. 1107.
KÁL, Fond 4 op. 2, jegy. hran. 1075.
KÁL, Fond 4, op. 2, jegy. hran. 1102.
KÁL, Fond 4, op. 2, jegy. hran. 1076.
KÁL, Fond 4, op. 2, jegy. hran. 1106.
KÁL, Fond 4, op. 2, jegy. hran. 1146.
KÁL, Fond 4, op. 2, jegy. hran. 1076.
KÁL, Fond 4, op. 2, jegy. hran. 1103.
KÁL, Fond 4, op. 2, jegy. hran. 1107.
KÁL, Fond 4, op. 11, jegy. hran. 51.
KÁL, Fond 4, op. 11, jegy. hran. 56.
KÁL, Fond 4, op. 11, jegy. hran. 51.
KÁL, Fond 4, op. 2, jegy. hran. 1074.
KÁL, Fond 4, op. 2, jegy. hran. 1105.
Maksay Ferenc: Thököly szepesi kamarája. In: Thököly – felkelés és kora. Szerk: Benczédi László. Budapest, 1983, 33.
MOL (Magyar Országos Levéltár), G2 (Thököly Imre iratai), 49 600 tekeresszám, fol. 397.
Nagy László: „Kuruc életünket megállván csináljuk...” Társadalom és hadsereg a XVII. századi kuruc küzdelmekben. Budapest, 1983.
Niklay Péter: A Rákócziak birodalma. In: Ungvár és Ung vármegye. Szerk: Csikvári Antal. Bp, 1940.

¹⁷ KÁL, Fond 4, op. 2, jegy. hran. 1107. l. 7.

¹⁸ KÁL, Fond 4, op. 2, jegy. hran. 1076, l. 5.

A-19 Acta Beregsiensis. Науковий вісник Закарпатського угорського інституту ім. Ф. Ракоці ІІ. – Ужгород: ПоліПрінт, 2010 – 248 с.
ISBN 978-966-2595-01-7

«Acta Beregsiensis» є науковим виданням Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці ІІ. Даний том вміщує дослідження угорською, українською, англійською та німецькою мовами за перше півріччя 2010 року. До випуску ввійшли публікації викладачів та студентів інституту, а також закордонних науковців у сфері мовознавства, літератури, історії, педагогіки, біології, економіки та інших наук.

УДК 001(477.87)

ББК 72.4(4УКР-43АК)

Наукове видання

Acta Beregsiensis

Науковий вісник
Закарпатського угорського інституту ім. Ф. Ракоці ІІ

2010/2

Том ІХ, № 2

РЕДАКЦІЯ: *Козут А., Пенцкофер І.*

КОРЕКТУРА: *Г. Варцаба І.*

ВЕРСТКА: *Гороній А.*

ОБКЛАДИНКА: *К&Р*

Відповідальні за випуск: *Орос І., Шови К.*

Здано до складання 14.04.2010. Підписано до друку 17.05.2010.

Папір офсетний. Формат 70x100/16.

Умовн. друк. арк. 19,9. Тираж 250. Зам. 428.

СП "ПоліПрінт", м. Ужгород, вул. Тургенева, 2.